

впровадження Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» потребує оновлення стратегії й тактики взаємодії педагогів з батьками. Складна й відповідальна просвітницька робота дошкільного закладу спрямована на розширення й поглиблення уявлень членів родин про сучасні освітні завдання, роль вікових та індивідуальних особливостей дитини в її особистісному становленні. Досвід дошкільних установ і народної педагогіки дають змогу проектувати й здійснювати ті виховні впливи, які найбільшою мірою відповідають можливостям дітей і потребам їхнього повноцінного розвитку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про охорону дитинства» ст. 12 р. III.
2. Амонашвілі Ш.О. Формуючи людину. – М.: Просвещение, 1986, с. 17
3. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі»/ МОН України, Академія педагогічних наук України. – К.: Світич, 2008, с. 326-328
4. Макаренко А.С. Загальні умови сімейного виховання. – Твори. К.: Рад. шк., 1954. т.4. с.341
5. Пастюк О.В. Организационно-педагогические условия становления партнерских взаимоотношений между участниками образовательного процесса/ Дошкільна освіта. – 2005р. №4 с.27-35

Кузільна Л.В.

МЕТОДИКА СТИМУЛЮВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНЯТ У ПРОЦЕСІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З КАЗКОЮ Г.-К. АНДЕРСЕНА "ДЮЙМОВИЧКА"

Дана стаття є спробою розробити мовленнєве заняття з дітьми старшого дошкільного віку при вивченні другої (в даному випадку російської мови) з використанням програмових («Я у Світі») джерел зарубіжної літератури.

Ключові слова: білінгвізм, мовна особистість, інтерактивні методи навчання, літературознавча пропедевтика, когнітивний досвід, художньо-естетичне сприймання, розвиток зв'язного мовлення, емоційно-чуттєвий досвід.

Створення розвивального середовища за Базовою програмою розвитку "Я у Світі" дітей старшого дошкільного віку передбачає як ознайомлення з іноземною мовою [2, с. 365-370], так і з рядом творів зарубіжної літератури [2, с. 399-405], зокрема, скажімо, з казкою Г.-К. Андерсена "Дюймовочка".

Зрозуміло, що тут перед вихователем постають ряд завдань:

- поряд з всеохоплюючим впровадженням рідної мови, що означає стратегічне для всіх ланок освіти завдання мовної особистості з властивими їй національно-культурними і світоглядними пріоритетами [2, с. 172-173] впроваджувати вивчення іноземної мови, "що не лише розвиває індивідуальні мовленнєві здібності дитини, а й створює передумови для вивчення нею в майбутньому інших мов, спрощує їй

життя в багатонаціональній державі та світі, виховує толерантне ставлення до носіїв іншої культури та мови" [2, с. 365];

- "для формування двомовності в умовах близькоспорідненого білінгвізму першорядне місце посідає принцип опори на рідну мову і принцип врахування особливостей рідної мови (Б. Беляєв, А. Богущ, О. Котонова, Н. Мєсяць, Н. Пашковська, М. Пентилок, А. Супрун, О. Хорошковська). Врахування особливостей рідної мови спрямовано на практичне оволодіння другою мовою, що уможлиблюється завдяки: 1) організації мовленнєвого матеріалу, який попереджає інтерферуючий вплив рідної мови; 2) організації процесу засвоєння структур вивчуваної мови" [7, с. 382], тобто впровадження мовленнєвої роботи, спрямованої на поступовий перехід дитини від репродуктивних до мовленнєво-творчих дій на основі використання інтерактивних методів навчання. Це підсилить розвиток емоційної чутливості та чуйності, буде працювати на підтримку й збагачення креативних здібностей дітей; збалансує соціальні вимоги з індивідуальними інтересами вихованців [6, с. 200].

Проблема, очевидно, виявляється в тому, що більшість вихователів ДНЗ використовують художнє слово передусім як засіб поширення кола знань дітей з різних галузей та морального виховання, а не загального їх художньо-естетичного розвитку. Запропоновані художні твори і фольклорні також як мистецтво слова не розглядаються, художнє слово не стає об'єктом дитячих спостережень, мовленнєва робота проводиться неефективно.

Щоб познайомити дітей, скажімо, з казкою Г.-К. Андерсена "Дюймовочка" треба її підготувати – включити малюка в художньо-мовленнєву діяльність, мати елементарну літературознавчу обізнаність, розвинене естетичне сприймання, поетичний слух, творче активне ставлення до процесу художньої комунікації, мовленнєву компетентність (див. матеріал для вихователя [1, с. 3-17]).

Ключовими Н. Гавриш називає такі напрямки:

- розвиток художньо-естетичного сприймання і словесної творчості;
- розвиток зв'язного мовлення;
- виховання мовленнєвої культури;
- літературознавча пропедевтика;
- збагачення емоційно-чуттєвого і когнітивного досвіду дітей [4, с. 28].

Зупинимось на кожному з них, а також застосуємо:

1) принцип "відкритого літературно-мовного простору" – пізнання відбувається природно, завдяки створенню іншої реальності – тексту, малюнка, скульптури;

2) принцип образної єдності, що передбачає розвиток суб'єктивного, твірного ставлення до художньої літератури, джерелом якого є проблематизація розвинутого художнього образу. У процесі сприймання художнього твору чи його художнього аналізу, творчої гри з ним вихователь організує творчий діалог з приводу цього твору, створює

умови для самостійного комбінування дітьми образних елементів різноманітних інтерпретацій;

3) принцип емоційно-когнітивної готовності до творчої діяльності.

Мозок, уява, воля, фантазія у стані спокою не здатні творити. Доцільно актуалізувати уявлення, пов'язані з даними образами, а також необхідний для процесу творення словник, використовуючи активні методи навчання, привести у стан збудження розумову діяльність.

Вивчення означеного у заголовку твору може бути здійснено через такі види занять "Слухаємо казку", "Чарівна музика слова" (аналіз тексту), творче заняття інтегрованого типу "Слухаю, уявляю, малюю", "Жива історія", "Відверта розмова", мовленнєво-творча гра "Казка-розповідь".

Заняття "Слухаю, уявляю, малюю" вихователь повинен так організувати мовленнєву роботу, щоб допомогти дітям відчувати й відтворити яскраві мальовничі картини природи. Слово допомагає зробити малюнок виразнішим, через зображення дитина здатна глибше відчувати образність художнього слова, а в цілому цей вид роботи сприяє розвитку поетичного слуху, естетичному смаку дошкільнят.

Учасників заняття має бути не більше чотирьох-п'яти, ефективна також індивідуальна форма проведення занять. Методика проведення передбачає заохочення дитини до сприймання художнього слова, потім педагог разом з дитиною обговорює його образний зміст, милується красою слова, допомагає створити уявну картину, пропонує намалювати те, що малюк уявив під час слухання. На перших кроках вихователь радиться з дитиною, що можна відтворити в малюнку, пізніше дитина сама знаходить відповідні засоби вираження своїх почуттів, емоційного стану, своїх уявлень.

Величезні потенційні можливості мають такі, скажімо, верлібри: "Солнце так и горело золотом на воде..." [1, с. 38]; "Она завернулась было в сухой лист, но он совсем не грел, и бедняжка сама дрожала как лист" [1, с. 36], "Девочка отошла от дверей подальше и протянула к солнцу руки. – Прощай, ясное солнышко, прощай" [1, с. 40], що стимулює творчі прояви малюків, є включення їх до процесу розробки сценарію за даним твором. В осяжний для дітей термін часу дошкільнята мають можливість прожити декілька етапів творчого процесу від сприймання та обговорення дій, виготовлення атрибутів і костюмів для театралізації та розігрування зміненого сюжету в інсценівці. Вихователь пропонує дітям поглянути на обраний текст, так би мовити, з боку, очима співавтора, як на потенційну фавулу майбутньої гри. Він, відступаючи на задній план, дає можливість дітям максимально проявити свою активність, тактовно і обережно спрямовуючи їх навідними, провокаційними запитаннями, ідеями.

Зовні роль дорослого може здатися другорядною, оскільки він і тільки він тримає логічну ниточку заняття, спонукає учасників гри до

багатоваріантного розв'язання численних інтелектуальних, мовленнєвих авторських задач, дає змогу дітям відчувати свою причетність до творчого процесу. Крім того, вони апробують у процесі творчого пошуку різні способи втілення літературного образу (через слово, рух, міміку, малюнок, костюм). Проілюструємо сказане.

Вихователь: Я знаю казку про маленьку дівчинку, яка врятувала одного разу велику пташку Ластівку. Влаштуйтесь і уважно слухайте. Цю цікаву історію розповів Ганс Андерсен, який жив у далекій країні Данії.

Вихователь читає казку російською мовою. Виразно читає, правильно вимовляє слова. Порівнює і пояснює слова: *дюйм, жаба, тина, кувшинки, тростник, мотылек, прелестнейшее создание, степенный и солидный господин, пичужка, приданное, мирт* після першого прочитання або перед читанням.

(Дюйм – міра довжини – 2,54 см; 1/12 фута. Жаба – ропаха. Тина – баговиння. Кувшинка – латаття. Тростник – очерет. Мотылек – метелик. Прелестнейшее создание – чарівний витвір, чарівне створіння. Степенный и солидный господин – статечний поважний пан. Пичужка – пташка, пташина. Приданное – посяг. Мирт – мирт.)

Вихователь (читає текст від початку до слів: "Вот было бы хорошо! – сказала крошка и хлопала в ладоши." Потім задає питання російською мовою) Почему Дюймовочка была вознаграждена за все свои мятарства? обиды?

Расскажите тайну рождения Дюймовочки. Припомните слова, чтобы рассказать как выглядела ее колыбелька, матрац, одеяльце. Как поступила с Дюймовочкой Жаба? Что сказали о Дюймовочке птички? А что сказали майские жучки-барышни? Как проживала Дюймовочка одна-одинешенька в лесу? Где она спала, что ела, что пила?

Доречно дітям діти змогу жестами, позою показати жабу, майських жуків-дівчаток, польову мишу...

Далі можна запропонувати дітям виконати такі вправи на краще усвідомлення художнього образу.

1. Давайте нарисуем Дюймовочку, как она плавает в скорлупке в тарелке с водой. Представьте, что вы маленькая Дюймовочка. Расправьте свое платье, причешите волосы, вспомните, что поет Дюймовочка ("*Майский жук, лети, лети*", "*Бродит по лугам монах*").

Діти імпровізують.

А теперь нарисуйте картину, как Дюймовочка прощается с солнышком или как Дюймовочка летит на Ласточке. Расскажите о Дюймовочке, почему она была доброй?

Вихователь: Дети, давайте подготовим для наших родителей спектакль о Дюймовочке. Но сначала нужно разработать сценарий, чтобы каждый актер знал, кто за кем будет говорить и что за чем делать.

У наведеному далі прикладі керування процесом складання сценарію звертаємо увагу на те, як вихователь стимулює інтелектуальну та мовленнєву діяльність дітей, як заохочує їх до багатоваріантного розв'язання завдань.

Вихователь: Назовите, кто главные действующие лица сказки (Дюймовочка, Жаба, Майский Жук, Крот, Полевая Мышь, Ласточка). Докажите, почему вы так думаете (*вихователь допомагає побудувати аргументовану відповідь, послуговуючись словами – "во-первых", "во-вторых", "я считаю, что..."*). По вашему мнению, кто еще может быть героем сказки? Подумайте, с кем могла бы еще разговаривать Дюймовочка? (*с матерью, с эльфом*).

- Давайте придумаем и расскажем, как все было, а я запишу для того, чтобы потом артисты смогли все это показать в спектакле.

Далі вихователь допомагає дітям зв'язати окремі репліки, фрази в єдиний сюжет. Він починає речення (російською мовою), а діти продовжують або закінчують. Таку мовленнєтворчу роботу кваліфікуємо як колективну творчість, необхідний етап у становленні мовленнєтворчої діяльності дошкільнят.

Наступну частину подасмо як готовий сценарій можливого заняття.

Вихователь: Жила-была добрая и очень несчастная женщина. Она отправилась к волшебнице и та дала ей ячменное зерно, велела посадить в цветочный горшок. Женщина поцеловала лепестки цветка.

- Какой славный цветок! – сказала женщина.

(Ці слова важливі, оскільки допомагають дітям уявити картину, знайти необхідні фарби для втілення образу Дюймовочки, міміку, жести. Тому у момент їх промовляння діти можуть виконувати те, про що говорить педагог).

- А цветок распустился и к маме вышла маленькая девочка. Что она могла сказать маме? (Здравствуй, мама!) (*поют песенку о маме*)

Вихователь: А Дюймовочка рассказывает маме, что с ней случилось.

(Я убежала от гадкой Жабы, от Жука, от Крота, чтобы возвратиться домой).

- Как Дюймовочка убежала от Жабы? (Рыбки перегрызли стебель, на котором держался лист с Дюймовочкой. Жабе было ее не догнать).

- Как убежала Дюймовочка от Майского Жука? (Жук посадил ее на ромашку, а потом она жила в лесу).

- Почему Полевая Мышь приняла девочку на зиму? (Дюймовочка хорошо убирала ее комнаты и рассказывала Мыши сказки).

- Почему Дюймовочка отказалась выходить замуж за Крота? (Потому что он не любил солнце) (*дети изображают большого крота в славной шубке*).

- Расскажите, как Дюймовочка спасла Ласточку. (Сплела ковер из былинки и завернула Ласточку, а потом обложила пухом и укрыла голову мятым листом).

- Почему весной Дюймовочка отказалась улететь с Ласточкой? (Она не хотела огорчать добрую мышь).

- Дети, почему Дюймовочка все-таки приняла предложение Ласточки? (Потому что она не хотела выходить замуж за Крота и жить под землей, где нет солнца).

- Как Дюймовочка встретила маленького короля? (Он сидел на листе белого крупного цветка. Маленький человечек, беленький и прозрачный).

- Как стал называть принц девочку? (Майей).

- А где стала жить Ласточка? (Над окном у сказочника).

Далі педагог допомагає дітям розподілити ролі, підготувати костюми й декорації. Має значення обстановка казки, голос вихователя, якого діти хочуть слухати і слухати, світло і т.д.

Високий рівень особистої активності, позитивне ставлення до навчального процесу другої мови, вживання інтерактивних творчих методів навчання зумовлює ефективне й свідоме засвоєння рідної та іноземної мови на етапі дошкільного дитинства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андерсен Х.-К. Сказки: Пер. с датского / [Вступ. стаття К. Паустовского; Сост. и прим. Л. Брауде; Оформление обл. худ. А. Шоалимова], 1986. – С. 33-43.
2. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку "Я у Світі" / Наук. кер. та заг. ред. О.Л. Кононко / 3-є вид. – К.: Світлич, 2009. – 430 с.
3. Богуш А.М. Заняття з розвитку мови у дітей в дошкільних закладах. – К.: Рад. школа, 1979. – 147 с.
4. Гавриш Н. Методика стимулювання мовленнєвої активності дошкільнят у процесі ознайомлення з художнім твором // Рідні джерела. – 2002. – № 3. – С. 28-32.
5. Ганич Д.И., Олейник И.С. Русско-украинский словарь. – Изд. 5. – К.: Рад. школа, 1979. – 1012 с.
6. Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку "Я у світі" / Наук. кер. та заг. ред. О.Л. Кононко. – 2-ге вид., випр. – К.: Світлич, 2009. – 208 с.
7. Онищенко І.В. Мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку в умовах російсько-української двомовності // Педагогіка вищої та середньої школи: Збірник наук. праць. Гол. ред. проф. Буряк В.К. – КДПУ, 2008. – Вип. 20. – С. 377-383.

**Коник К. В.,
Базюкевич Л. М.**

ОБСТЕЖЕННЯ МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ В СИСТЕМІ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ

В статті висвітлено позитивний досвід роботи педагогів ККДНЗ № 101 щодо обстеження мовлення дошкільників та розроблення «Мовленнєвої картки» з метою встановлення діагнозу мовленнєвих порушень.

Ключові слова: логопедичне обстеження, мовлення, мовленнєва картка, мовленнєві діагнози.

На сучасному етапі життя нашої держави, одним із основних завдань роботи нашого дошкільного закладу є корекція вад мовного та психічного розвитку дітей дошкільного віку. Рівень розвитку психічних процесів дитини ми виявляємо при застосуванні цілого ряду методик обстеження.

Одним із зовнішніх показників рівня психічного розвитку дитини є рівень сформованості мовленнєвих навичок. Адже, як ми знаємо, мова є проявом діяльності вищої нервової системи людини, так званою другою сигнальною системою. Високий та достатній рівень сформованості